

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. III. Solvuntur objectiones

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

dactum autem est malum ex genere; est enim actus cadens super indebitam materiam: cum enim voces naturaliter sint signa intellectuum, immaturale est & indebitum quod aliquis voce significet id quod non habet in mente: unde Philosophus dicit in 4. Ethic. quod mendacium est per se pravum & fugiendum. Quibus verbis S. Doctor conclusionem nostram & docuit, & probavit. Potestque confirmari ex eo quod communiter dicitur: Non sunt facienda mala, ut evitent bona: ex quo patet quod intentio boni finis nunquam excusat malitia pravæ electionis.

§. III.

Solvuntur objectiones,

- 15 **P**LURES tamen & difficiles contra istam conclusionem ex Scriptura & SS. Patribus fieri possunt instantiæ. Primò objici solent verba illa Salvatoris Matth. 6. *Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit.* Ubi nomine oculi significatur intentio; nomine verò corporis, opus ex illa profectum; quia intentio se habet ad electionem, ut forma ad materiam, & anima ad corpus. Unde sensus est, quod si intentio fuerit recta, & circa finem honestum, reliquum totius operis honestatem habebit. Idem significari videtur cap. 7. verbis istis: *Non potest arbor bona malos fructus facere*: nam etiam per arborem bonam, plures ex SS. Patribus intelligunt bonam intentionem, quæ ut arbor producit fructus electionum: Ergo quamdiu homo bonam intentionem habet, non potest malam habere electionem, aut aliquid malum facere. Quare Augustinus præfat. in Psal. 31. ait: *Bonum opus intentio, intentionem fides dirigit: non valde attendas quid homo faciat, sed quid cum facit aspiciat.* Et Ambrosius lib. 1. officiorum cap. 30. dicit, *Affectus tuus nomen imponit operi tuo: quasi totum opus ex sola intentione iudicari & æstimari debeat.*
- 16 Respondeo primò, admissò nomine *oculi* & *arboris*, significari intentionem, & nomine *corporis* ac *fructus* electionem, seu quodcumque opus ex ea sequutum; & etiam concessò actum, qui ex intentione bona, quatenus tali, proficiscitur, non posse esse malum, nihil inde contra nos: quia ut conclusionem præcedenti ostendimus, intentio eo ipso quod sit causa pravæ electionis, vitiat, & efficitur prava; unde non est bona, sed mala, non ratione finis sumpti secundum se, sed ratione mediæ quo talis finis obtineri intenditur, atque adeo ratione finis reduplicativè ut consequibilis per tale medium: sicut enim secundum se malum est, velle furari, aut mentiri, ita est malum velle dare elemosynam ex furto, aut velle tueri vitam mendacio. Solutio est D. Thomæ, Abulenfis, & Cajetani, super citatum caput 6. & 7. Matthæi.
- 17 Respondeo secundò ex Augustino lib. de opere Monachorum cap. 26. & Bernardo lib. de præcepto & dispensatione cap. 17. per *oculum simplicem* non debere intelligi quamcumque bonam intentionem, sed eam solum quæ fide dirigitur, & charitate informatur; ex hac enim planum est non sequi per se opus malum, quia *charitas non agit perperam*, ut ait Apostolus; & de hac intentione seu affectu per charitatem informato, & per fidem regulato, debent intelligi verba Augustini, & Ambrosii, in objectionem adducta. Adde etiam pro secundo testimonio, nomine *arboris*, posse intelligi voluntatem, non præcisè

ut intendentem, sed ut eligentem; quia sicut non radix, sed arbor est, quæ immediatè producit fructum; ita non intentio, sed electio est, quæ immediatè procedit ad opus. Quæ expolitio est D. Thomæ in 2. dist. 40. qu. 1. art. 2. ad 1.

Objicitur secundo: Multi actus de se mali & peccaminosi, à Scriptura & SS. Patribus ex bono fine exculantur; ergo intentio boni finis tollit malitiam pravæ electionis. Antecedens probatur tum in mendacio, tum in homicidio; nam Genes. 20. Abraham dixit de Sara uxore sua, quod esset soror ipsius; & tamen non peccavit, ut dicitur S. Augustinus lib. 12. contra Faustum cap. 3. 4. & S. Chrylостomus homil. 2. super Genesim, quia id dixit ad salvandam propriam vitam. Jacob mentitus est patri suo, dicens se esse primogenitum ejus Esau; & tamen solum ob intentionem bonam excusari potest, quia scilicet hoc dixit ad obtinendam patris benedictionem. Judith in pluribus Holoferni mentita est; & tamen videtur non peccasse, quia id fecit ad salvandum populum suum. Item obstricitur: Ægyptiæ mentitæ sunt Pharaoni; quæ tamen non videntur peccasse, quia id faciebant ad impedienda homicidia parvulorum; unde dicitur Exodi. *Bene fecit Deus obstricibus*: constat autem Deum non remunerare peccata. Idem probatur de homicidio; nam Exodi 2. Moyses occidit Ægyptium auctoritate propria; & ex bona intentione liberandi proximum suum, excusatur. Jodicum 16. Samson seipsum occidit cum malis Philistinis, columnas templi concutens; & tamen non peccavit, quia ex zelo Dei id fecit, ut Philistinimicos populi Dei occideret; unde ab Apostolo inter Sanctos connumeratur, ad Hebræos 11. Beata etiam Apollonia, Spiritus Sancti igne forcenosa, in rogam se projecit, ut narrat ejus historia. Scribit etiam D. Ambrosius lib. 3. de virginibus, Pelagiam Virginem præcipitem se dedisse in flumen, ne à persequente milite violaretur. Idemque laudabiliter fecisse tempore persecutionis aliquas sanctas feminas, ut in valores suæ pudicitie effugerent, refert S. Augustinus lib. 1. de civit. cap. 6. Propter quod dicit Hieronymus super cap. 1. Jonæ: *Quod non licet propria se occidere manu, absque eo ubi castitas periclitatur*: Ergo sentit quod ex bona intentione servandi castitatem purgatur malitia homicidii.

Respondeo negando Antecedens. Et ad illa quæ afferuntur pro mendacio excusando, in primis dico, Scripturam multorum mendacia referre, sed non ea approbare, aut excusare: unde quando obstricentes mentitæ sunt Pharaoni, pro illo mendacio non sunt remuneratæ à Deo, sed pro timore quem habuerunt erga Deum, propter quem infantes Hebræos noluerunt occidere, ut ait D. Thomas 2. 2. qu. 110. art. 3. ad 2. & patet ex illo Exodi 1. *Quia timuerunt obstricere Deum, edificavit illa domos.*

Secundo dico, Abraham non fuisse mentitum, cum dixit Saram esse sororem suam: quia verè soror erat ex parte patris, quamvis non ex parte matris, ut dicitur Genes. 20. licet voluerit tacere quod esset uxor; unde Augustinus dicit in quæstionibus super Genesim, quod Abraham, dicens Saram esse suam sororem, *veritatem voluit celari, & non mendacium dici.* De Jacob etiam dicendum est, ipsum non fuisse mentitum, dicendo Patri, *Ego sum primogenitus tuus Esau*; tum quia primogenita illius de jure ei debebantur, & sic se appellabat Esau, non in perso-

persona, sed in iure, sicut Joannes dicitur est E-
has, non in persona, sed in spiritu: tum etiam quia
loquebatur propheticè & in sensu mystico, ut
scilicet designaret quod minor populus, scilicet
Gentilium, substituendus erat loco majoris, scilicet
Judæorum. Unde ait D. Thomas loco cita-
to in resp. ad 3. *Quod in Scriptura sacra inducuntur
aliquorum gesta, quasi exempla perfecta virtutis, de qui-
bus non est estimandum eos fuisse mentitos: si qua tamen
in eorum dictis appareant, quæ mendacia videantur, in-
telligendam est ea figuratim & prophetice dicta fuisse.*
Judith quoque in verbis quæ Holoferni dixit,
cum magna cautela & prudentia locuta est, &
aliquibus amphibologis, non tamen mendaciis,
voluit eum decipere; sicut cum dixit, quod du-
ceret illum per mediam Hierusalem, & ne unus
canis latraret contra illum, nam revera illum ad-
ducera erat per mediam Hierusalem, sed mor-
tuum, non vivum, deferendo caput ejus &c.
Quod si in aliquo verbo fortassis mentita est,
non ex eo laudatur, sed ex charitate & affectu ad
salutem populi.

Ad id quod dicitur de homicidio, respondeo
quod si Moyses est excusandus in occasione il-
lus Ægyptii, dicendum est id fecisse, vel ex inspi-
ratione Dei, qui ad hoc ei auctoritatem tunc de-
dit; vel ob iustam proximi defensionem, quia vi-
debat fratrem suum seu proximum injuste ab il-
lo Ægyptio affligi & opprimi, & non erat alia
via defendendi ipsum, quam in valorem occi-
dendo. Ad casum de Samfone dicimus, illū spi-
ritu Sancto instigante id fecisse, atque ad eodē licet,
ut docent S. Augustinus 1. de Civit. cap. 21. & 26.
& D. Thomas 2. 2. quæst. 64. art. 5. ad 4. Idem
dicendum de illis sanctis fornicis, quæ tempore
persecutionis se ipsas occiderunt, aut in flumen
precipitarunt, ut in valorem suæ pudicitia effu-
gerent, ut ibidem tradit S. Doctor.

Solum difficultas est in verbis Hieronymi,
quibus videtur docere, licitum esse seipsum oc-
cidere ad servandam castitatem. Duplex tamen
hinc testimonio potest adhiberi responsio. Pri-
ma est, Hieronymum solum velle, licere se occi-
dere propter periculum castitatis, quando id fit
ex instinctu Dei, qui frequentius aut certius ad-
esse solet, cum intervenit periculum castitatis,
quàm in aliis casibus. Secunda est, sentum Hie-
ronymi esse, non licere propria perire manu, etsi
castitas periclitetur. Nam dictio *absque*, non sem-
per sumitur exclusivè, sed aliquando affirmativè
& copulativè, ut patet ex illo Cant. 4. *Quam pul-
chra es amica mea, quam pulchra es! Oculi tui columba-
rum, absque eo quod intrinsecus lateat.* Ubi dictio *absque*
non excludit quod intrinsecus lateat à pulchritu-
dine, cum legamus Psalm. 44. *Omnis gloria ejus
sua Regia abintus:* sed sensus est, etiam pulchra es,
præcipuè in his quæ latent.

Ex dictis inferes, errasse, & graviter peccasse
Origenem; qui ut refert Nicephorus lib. 1. hi-
stor. cap. 32. post multa perpessa supplicia pro fi-
de Christi, postmodum pro servanda castitate,
ne videlicet juvenis quidam Ethiops abuteretur
illo, fidem exterius negavit.

§. IV.

Tertia difficultas expeditur.

Deo tertio: Intentio boni finis diminuit
malitiam prave electionis. Ita communiter
docent Theologi contra Almainum, Lorcam,
& paucos alios.

A Probatum conclusio ex communi omnium
non solum Theologorum, sed etiam fide-
lium consensu: omnes enim sibi persuasum ha-
bent, minus peccatum esse, mentiri ad tuendam vitam
proximi, vel aliquod grave malum vitandum,
quàm sola libidine mentiendi. Unde D. Thomas
2. 2. qu. 110. art. 2. sic habet. *Quantò bonum incertum
est sine suo, tantò magis minuitur culpa mendacii.* Idem
docet Gratianus Can. primum 2. 2. qu. 2. ubi ait
*Mendacium tantò esse levius, quantò meliorem habet fi-
nem.* Similiter nullus fidelium est, qui non existi-
met eum, qui furatur ad dandam eleemosynam,
minus peccare, quàm qui furatur ex cupiditate
pecuniarum; juxta illud Augustini: *Pejor est qui concu-
pescendo, quàm qui miserando furatur.*

B Ratio etiam id suadet: Tum quia qui furatur
ad dandam eleemosynam, habet voluntatem
minus deordinatam & minus affectam pecca-
torum; cum non habeat pro motivo finem ut est
malum, sicut alter, sed ut induit apparenter
quandam speciem boni honesti: Tum etià quia
furtum est ab ipso minus volitum; cum non sit
volitum propter se, sed tantum propter aliud, in
quod primariò principalius, & ultimè tendit
affectus; Sed malitia moralis minuitur, cum mi-
nuitur ratio voluntarii: Ergo &c.

Confirmatur: Sicut circumstantia aggravat
peccatum, ita & illud diminuit, ut docet D.
Thomas infra qu. 73. art. 7. Sed intentio finis est
una ex circumstantiis: Ergo sicut aggravat, ita
& diminuit potest peccatum.

§. V.

Solvuntur objectiones.

OBIECTIONES primò: Omnis finis, quantum-
vis sit bonus secundum se, tamen si moveat
efficaciter ad malum medium, vitatur, & effi-
citur malus, ut §. 1. vidimus: Ergo non minuit,
sed potius auget malitiam prave electionis. Patet
consequentià: nam illud quod est malum,
non minuit, sed potius auget malitiam. Unde
Augustinus lib. 50. homiliarum; homil. 7. relatus
cap. sorte 14. qu. 5. ait: *Quod hoc cogitatio, volo sura-
ri a divitibus, ut dem pauperibus, diaboli caliditate sug-
geritur; nam si totum quod absolute verbum, auget po-
tius peccatum quàm minuat.*

Confirmatur: Qui furatur ad dandam eleemo-
synam, constituit ultimum finem in eleemo-
syna, & non tantum in furto, cum propter eleemo-
synam faciendam, transgrediatur præcep-
tum divinum non furandi, & à Deo ut ultimo
fine avertatur: Ergo gravius peccat propter in-
tentionem talis finis.

E Ad objectionem respondeo, quod licet in-
tentio eleemosynæ, ex qua imperatur malum
medium, sit mala in individuo, habet tamen spe-
ciem boni, & ex objecto est bona: unde ex hac
parte potest minuere malitiam prave electio-
nis; non quidem per se, seu per introductionem
aut admixtionem alicujus bonitatis, cujus prava
electio capax non est, nec actus intentionis vi-
tiosus à mala electione potest illum communi-
care; sed per accidens, quatenus scilicet inten-
tio eleemosynæ facit furtum dicitur minus volun-
tarium, & minus per se intentum. Sicut passio
antecedens, & inducens ad actum malum, licet
sit mala, minuit tamen peccatum, quia facit illud
minus voluntarium.

Ad locum verò Augustini duplex potest ad-
hiberi